

Nr 565.

Av herr **Hagård**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 301, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1—3 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, m. m.

I proposition nr 301 ha framlagts förslag om vissa ändringar i förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor m. m., vilka förslag syfta till att för andra gången inom loppet av några få år genomföra en höjning av förmånerna för nämnda kassors klientel. Liksom när det gällde 1941 års ändringar i hithörande lagstiftning, är anledningen återigen att en förhöjning skett — denna gång under 1944 — av de dagunderstöd som med statsbidrag kunna utgivas av kommunerna till oförvållat arbetslösa, vilket medfört, att dagunderstödsbeloppen i vissa fall kunna överstiga de understödsbelopp som vid arbetslöshet utgå i form av daghjälp samt barn- och hustrutillägg till medlemmar av erkända arbetslöshetskassor.

För ett riktigt bedömande av i vad mån 1944 års ökning av maximibeloppen för understöden från arbetslöshetsnämnderna i praktiken ställer dessa understöd gynnsammare än daghjälpens från arbetslöshetskassorna kan man icke utan vidare lägga till grund en jämförelse mellan de förstnämnda understödens maximibelopp och den genomsnittliga daghjälpens från arbetslöshetskassorna med vederbörliga tillägg. Understöden från arbetslöshetsnämnderna utgå nämligen efter behovsprövning i det särskilda fallet, vilket kan leda till att i många fall maximibeloppet icke utgår, medan däremot daghjälpens från arbetslöshetskassorna är till beloppet fixerad och utbetalas utan behovsprövning, så snart stadgade förutsättningar föreligga. Emellertid är det givetvis icke tilltalande, om de med statsbidrag utgående kommunala understöden skulle framstå såsom förmånligare än försäkringsskyddet, ty därigenom skulle den önskvärda utvecklingen av arbetslöshetsförsäkringen kunna motverkas. Den som med avgift till arbetslöshetskassa berett sig försäkringsskydd vid arbetslöshet bör icke få komma i sämre, utan snarare i bättre ställning än annan arbetslös. Med hänsyn härtill är det icke möjligt att nu motsätta sig ändringar, vilka syfta till att rätta det missförhållande, som kan ha uppkommit i berörda avseenden genom de 1944 genomförda höjningarna i arbetslöshetsnämndernas understödssatser. Det kan emellertid icke nog kraftigt understrykas, att justeringar av förmånerna från arbetslöshetsnämnderna

framdeles icke böra komma till stånd så att därigenom den önskvärda balansen mellan denna understödsverksamhet och arbetslöshetsförsäkringen rubbas och den senares utveckling äventyras.

Av den föreliggande utredningen synes framgå, att de olika kassorna ha väsentligt olika förutsättningar att höja daghjälsbeloppen. För att i möjligaste mån bevara försäkringslinjen på detta område men dock få till stånd de i propositionen föreslagna höjningarna av försäkringsförmåerna synes en ändring av statsbidragsgrunderna böra övervägas.

Ur här ovan anförda synpunkter kan ingen invändning göras mot några andra av de i proposition nr 301 framförda förslagen än dem som avse en uppmjukning av föreskrifterna om hyreshjälp ävensom dem som syfta till att genom ett kristillägg åstadkomma önskvärd höjning av daghjälsbeloppen.

Den ledande principen har hittills varit att en boskillnad bör upprätthållas mellan arbetslöshetsförsäkringen och den allmänna arbetslöshets hjälpen, ehuru denna princip icke kunnat i allo upprätthållas. Sålunda har man medgivit att i vissa undantagsfall — då fråga är om ett särskilt omfattande hjälpbehov — medlem av erkänd arbetslöshetskassa skulle kunna uppbära hyreshjälp. Det är dock ett helt litet antal försäkrade som erhållit sådan hjälp. Kassamedlemmarna hysa nämligen en bestämd motvilja att underkasta sig den behovsprövning som är förenad med den allmänna arbetslöshetshjälpen och som enligt sakens natur leder till en viss ojämnhet vid utdelningen av hyreshjälp. Förutsättningen för att dylik hjälp skall kunna utgå är nämligen att arbetslöshetsorgan finns inrättat i kommunen och att detta organ innehar vederbörligt medgivande att utbetala hyreshjälp med statsbidrag.

Det nu föreliggande förslaget om ändring i direktiven för utgivande av hyreshjälp till kassamedlem innebär, att sådan hjälp skulle få utgå under förutsättning att sökanden genom intyg från kassan eller arbetslöshetsnämnd kunde styrka, att han vid den tid, då hyreshjälp skulle börja utgå, under de närmast dessförinnan förflutna 30 dagarna uppburit daghjälp eller dagunderstöd för sammanlagt minst 18 dagar. Denna uppmjukning av grunderna för hyreshjälpen står icke i samklang med den inställning, som statsmakterna intagit så sent som 1941. Och den kan inte anses innebära någon eftersträfvansvärd anordning ur kassamedlemmarnas synpunkt. Det är i stället angeläget, att de försäkrades förmåner inom försäkringens ram bli av sådan storlek, att man inte behöver ge ytterligare bidrag i annan form efter behovsprövning. Det är icke ägnat att främja försäkringstanken på förevarande område, om man på förslaget sätt vill sammanblanda de ifrågavarande hjälpformerna. Detta skulle för övrigt strida mot försöken att förenkla organisationen för hjälpverksamheten i allmänhet. Med hänsyn härtill kan det föreliggande förslaget om upp-

mjukning av nu gällande regler i fråga om hyreshjälp till kassamedlemmar icke biträdas.

Det nu föreslagna kristillägget utgör också en påtaglig avvikelse från försäkringsprincipen. Enligt de principer, som ligga till grund för all arbetslöshetsförsäkring, skola de försäkrade genom erläggande av avgifter bestrida viss del av kostnaderna för förmåner. Om man inför ett av statsmedel helt bekostat kristillägg, strider detta således mot de hittills tillämpade principerna för avvägningen mellan de försäkrades och statens bidrag till kassorna. Vad departementschefen anfört därom att det skulle låta sig göra att, när förhållandena så påkalla, avveckla kristillägget, som till sin natur skulle vara provisoriskt, förefaller inte att äga så synnerligen stor bärkraft, om man ser det mot bakgrunden av vad som på andra områden skett med en från början såsom ett provisorium tilltänkt höjning av utgående förmåner. Dessa provisorier bli ju sedermera ofta inarbetade såsom en bestående del av systemet, beroende på den alltid mycket stora svårigheten att återtaga förmåner, som en gång givits ut. Den riktiga synpunkten i förevarande fall bör vara den, att om en förbättring av de arbetslöshetsförsäkrades förmåner är nödvändig, bör den genomföras inom försäkringens ram. Man frågar sig, huruvida det är möjligt att härvid finna en framkomlig väg för att dels nå detta mål, dels ock att tillförsäkra medlemmarna i arbetslöshetskassorna i stort sett de förmåner, som i propositionen föreslås i fråga om hyreshjälp och kristillägg. Det torde härvid böra beaktas, att det säkerligen föreligger ekonomiska möjligheter för kassamedlemmarna att bära en viss höjning av avgifterna, och att det måste vara i de erkända arbetslöshetskassornas eget intresse att inom den frivilliga försäkringens ram och utan införande av särskilda icke försäkringsmässiga bidrag från staten åvägabringa erforderliga förbättringar av försäkringsförmåner.

Med stöd av föreliggande uppgifter rörande de erkända arbetslöshetskassorna synes man kunna ifrågasätta, om icke en viss höjning av daghjälsbeloppen kan genomföras inom en del arbetslöshetskassor utan höjning av de utgående avgifterna. I den mån detta är möjligt, bör givetvis denna utväg anlitas då så är nödigt. I andra kassor kan en förbättring av försäkringstagarnas förmåner genomföras efter ett relativt ringa tillskott från kassamedlemmarnas sida. Inom ytterligare andra kassor synes det dock förhålla sig så, att en höjning av daghjälp kommer att förorsaka en förhållandevis kännbar merbelastning av medlemmarna. Det anförda ger vid handen, att kassorna ha i hög grad olika möjligheter att med egna medel genomföra daghjälsförhöjningar, men också att de nuvarande statsbidragsgrunderna icke åstadkomma en sådan utjämning av avgiftstrycket, som synes önskvärd. Det här berörda förhållandet belyses ytterligare i den av socialstyrelsen verkställda utredningen rörande avgifts-

trycket i de olika kassorna, vilket är i hög grad varierande. Höjningar av daghjälpens synas emellertid böra kunna genomföras utan alltför olika ekonomiska uppföringar. Detta i sin tur för tanken till frågan, om icke en sådan ändring av statsbidragsbestämmelserna vore motiverad, att alla kassor få möjligheter att utan alltför stora avgiftsstegringar genomföra önskvärda höjningar av daghjälpens belopp. I likhet med vad som skedde 1941 torde vederbörande riksdagsutskott kunna med hjälp av nödig sakkunskap utarbeta och för nu pågående riksdag framlägga förslag i ärendet. Skulle detta icke låta sig göra torde efter en snabbutredning förslag kunna föreläggas nästa års riksdag i så god tid, att kassorna bli i tillfälle att vid sina årsmöten 1945 vidtaga erforderliga åtgärder i anledning av nya bestämmelser. Härigenom behöver icke den nödiga förbättringen av förmåner för arbetslöshetskassornas medlemmar fördröjas längre än som förutsattes i Kungl. Maj:ts proposition.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 301 måtte

antingen besluta nya grunder för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna i syfte att bereda dessa möjlighet att inom försäkringens ram bereda de försäkrade bättre och i stort sett med propositionens förslag överensstämmande förmåner, därvid vederbörande utskott torde utarbeta och för riksdagen framlägga förslag i överensstämmelse med de riktlinjer, som här ovan angivits,

eller — därest det icke låter sig göra att på nu föreliggande utredning utarbeta och för denna riksdag framlägga förslag i nyssberörda hänseende — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning med förslag till ändrade grunder för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna så att dessas medlemmar på försäkringsteknisk väg kunna beredas det ökade ekonomiska skydd som proposition nr 301 avser, samt att därvid här ovan angivna synpunkter måtte vinna beaktande.

Stockholm den 21 november 1944.

Alarik Hagård.